

MILJØTERAPI med børn og unge

Skal man vende svært belastede børns og unges udvikling, er det nødvendigt at tage deres verdensbillede i betragtning. Det er udgangspunktet for miljøterapi, som Lars Rasborg har skrevet den første danske grundbog om.

På bogomslaget til "Miljøterapi med børn og unge" præsenteres Lars Rasborg – ud over naturligvis som privatpraktiserende psykolog, der superviserer og underviser i miljøterapi – også som tidligere pædagog og miljøterapeut på et behandlingshjem.

Disse to faglige forudsætninger er integreret og mesterligt udnyttet i bogen, som teoretisk underbygget giver anvisninger på, hvad der er hjælpsomt, og hvad der ikke er det i miljøterapi med omsorgssvigtede børn og unge. Uden at give køb på den teoretiske gennemgang har sigtet været at forstå omsorgssvigtede børn og unges adfærd og finde måder som kan komme bag om deres forsvar og åbne op for nye udviklingsmuligheder.

Det er en bog, som med forfatterens ord "er et forsøg på at sætte ord på miljøterapeutisk praksis i et omfang, som jeg ikke har set andre steder" (s. 12). Bogen er psykodynamisk orienteret og er teoretisk inspireret af Donald W. Winnicott, John Bowlby, Mary Ainsworth, Wilfred R. Bion og Peter Fonagy og medarbejdere.

Bogen falder i tre dele. Del 1 "Fra pædagogik til miljøterapi" indeholder kapitlerne "Spejling, grundmetoden i miljøterapien", "Strategier og mekanismer ved omsorgssvigt" og "Pædagogikkens livskraft". Del 2 "Nogle grundbegreber" indeholder kapitlerne "Omsorg og omsorgssvigt", "Tilknytning og tilknytningsforstyrrelse" og "Krop og psyke". Del 3 "Metoder i miljøterapi" indeholder kapitlerne "Spejling", "Udvikling af jæg-

funktioner", "Regulering af adfærd", "Gruppen og hverdagslivet" og "Anbringelsens forberedelse og organisation".

Derudover er der et kort efterskrift, hvor socialforskerne, som studerer effekt af institutionsanbringelse og behandling, kritiseres for deres manglende forståelse af psykologiske fænomener.

Inspiration fra Fonagy

Der kunne være mange tilgange til miljøterapi, hos Lars Rasborg er spejling et centralt begreb. Forfatteren siger selv: "Spejling har efter min opfattelse en særlig stilling som den metode, man i miljøterapi stræber efter at bruge, fordi den er det direkte udtryk for terapiens overordnede bestræbelse: At skabe mening i barnets adfærd" (s. 123).

Lars Rasborg er i sin tilgang til moderens naturlige spejling og i miljøterapeutens spejling af det omsorgssvigtede barn inspireret af Fonagy og medarbejdere. Når moderens spejler det lille barns forskellige følelsesmæssige tilstande, hjælper hun barnet til at bære og regulere de følelsesmæssige tilstande, sådan at ubehaget dæmpes. Moderens ro, samtidig med at hun spejler bar-

nets følelsesmæssige tilstand, kan hjælpe barnet med at finde sin ro.

Da omsorgssvigtede børn – i bogen også kaldt 'desorganiserede børn' – har ofte manglet spejling i deres tidlige liv. De har manglet hjælp til at lære de følelsesmæssige tilstande at kende, fordi de ikke har fået hjælp til at bære dem og regulere dem. De forskellige følelsesmæssige tilstande, disse børn kan komme i, tør de sjældent være i kontakt med,

Bogdata:

Lars Rasborg: "Miljøterapi med børn og unge". Akademisk Forlag, 2005. 211 sider, 249 kr.

men flygter fra dem ved forskellige former for acting out, og de mangler ord for forskellige følelser. Resultatet er ofte, at børn, som er omsorgssvigtet, når de kommer til et behandlingssted, er børn, som er meget impulsstyrede, som hele tiden er på farten, som ikke kan fortælle, hvad de oplever, eller hvad de tænker, men som hele tiden mærker angst og frustration, som de må flygte fra.

Lars Rasborg beskriver det omsorgssvigtede barns to fremtrædende overlevelsesmønstre: kamp eller flugt i forhold til de voksne, der grundlæggende ses som fjendtlige. I kampen ses barnets utilpassede adfærd. Barnet kæmper mod den voksne og forsøger at styre den voksne ved hjælp af trusler, ødelæggelse af ting, slå og stjæle ting. I flugten ses barnets overtilpassede adfærd. Barnet anstrenger sig for at fornemme, hvad den voksne ønsker, og indretter sig efter det. Man kan sige, at dette overlevelsesmønster fungerer ud fra et princip om, at det er bedre at få noget frivilligt og undvære resten end at skulle komme i konflikt med den voksne, og barnet beskytter sig på denne måde mod svigt og mishandling.

Hvad enten barnet vælger det ene eller det andet overlevelsesmønster, sker det på bekostning af dets egen udvikling. Det omsorgssvigtede barn bruger sin energi på at fornemme situationer i omgivelserne, at fornemme mor ellers fars stemninger. Barnet bliver derfor orienteret mod omgivelserne på en måde, som ikke er sund, og som går ud over barnets muligheder for at udfolde sig, mærke sine følelser, opleve og lære.

Meget at øse af

Med udgangspunkt i begrebet om indre arbejdsmodeller beskriver Lars Rasborg, hvordan omsorgssvigtede børn også agerer på omsorgsfulde miljøer, som om de var omsorgssvigtende, hvorved børnene kan skubbe voksne fra sig, som egentlig er opfyldt af ønsket om at hjælpe.

Bruno Bettelheim har med titlen på en af sine bøger om miljøterapi sat fokus på dette: "Love is not enough". Kærlighed er ikke nok, det er også nødvendigt, at man er dybt professionelt og forstår disse børn og forstår, at ens omsorg ikke bare opleves som sådan eller bliver mødt med taknemmelighed. Lars Rasborg kommer i forbindelse med behandling ind på, at ren pædagogik kan genaktivere omsorgssvigtet, og at det i stedet gælder om at forstå det omsorgssvigtede barn i det, det siger og gør, og derigennem give barnets adfærd mening, så barnet kan blive mere selvregulerende og mere selvstyrende.

Der gives bogen igennem en række eksempler på de overordnede principper om spejling, bogen gør rede for. Her kan man mærke, at forfatteren har megen viden af øse af.

Forfatterens evne til nuancering viser sig også ved, at han beskriver de situationer, hvor spejling *ikke* kan bruges.

Forfatterens bestræbelser på at gøre spejling til et centralt miljøterapeutisk begreb er meget vellykket og giver stor indsigt i, hvordan relationerne opbygges mellem det omsorgssvigtede barn eller unge og de voksne, som har påtaget sig en behandlingsopgave.

Fortsættelse følger?

Jeg synes, der er tale om en fremragende bog, og jeg kan kun anbefale den til læsning for alle, som er interesseret i miljøterapi. Pædagoger, som kommer fra almindelige pædagogiske institutioner, og som starter på en miljøterapeutisk institution, er ofte i vildrede, frataget deres sædvanlige redskaber. For dem ville de mange eksempler også vise, hvad det er muligt at gøre, fordi de giver et billede af en levende miljøterapi, som med humor og selvkritik griber det særlige i øjeblikket.

Bogen er til trods for sit svære emne let læselig og meget sammenhængende, og selv om man som anmelderen har arbejdet med miljøterapi, kan man blive klogere af bogen. Det er således en bog, som mange kan have gavn af.

Man kunne håbe, at forfatteren vil arbejde videre med et kapitelne, nemlig det der hedder "Gruppen og hverdagslivet". Det ville være stærkt velkomment. I bogen beskrives miljøterapi ofte i relationer mellem et barn/ung og en eller flere voksne. Noget af det, der er vanskeligt at beskrive, er samspillet mellem børnene i en børnegruppe og det samspil, denne gruppedynamik kan have med personalegruppens dynamik. Men også spørgsmålet, hvornår en børnegruppes dynamik arbejder med på behandlingen, og hvornår det slår over og bliver en modkultur.

Tør man håbe på en fortsættelse?

Bent Jørgensen

